

НОВІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ УМОВ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ТА ДОСЯГНЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

© МЕТЕЛЕНКО, Н. Г.

Інженерний навчально-науковий інститут Запорізького національного університету (Запоріжжя, Україна)
E-mail: natalia.metelenko@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-6757-3124

© АФОНОВ, Р. П.

Інженерний навчально-науковий інститут Запорізького національного університету (Запоріжжя, Україна)
E-mail: ARP@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-6736-2298

*Інженерний навчально-науковий інститут Запорізький національний університет, пр. Соборний, 226, 69006
Запоріжжя, Україна*

*Engineering educational and scientific Institute of Zaporizhzhia National University, 226 Soborny Avenue, 69006
Zaporizhzhia, Ukraine*

Анотація.

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що в умовах сьогодення значну роль відіграє подолання наслідків економічної кризи, що привели суспільство й економіку до занепаду, та необхідність виходу з ситуації нестабільності і формування умов економічного зростання, які б відкривали нові можливості всім членам суспільства. **Мета статті** – концептуалізація нових підходів до економічного зростання та досягнення сталого розвитку, щоб подолати наслідки економічної кризи та досягти вищих результатів зростання. **Завдання дослідження:** 1) з'ясувати цілі економічного зростання та умови їх досягнення; 2) розкрити сутність і напрями економічного зростання; 3) визначити економічне зростання як соціальну мету сталої держави; 4) обґрунтувати інновації як чинник підвищення виробничого потенціалу економіки; 5) дати аналіз інноваційній моделі циркуляційної економіки як чинника швидкого економічного зростання. **Методи** – комплексний підхід з використанням методів історичного, системного, структурно-функціонального, діалектичного, що забезпечує взаємопроникнення економічних, політичних, екологічних реалій відносно нових підходів до економічного зростання та досягнення сталого розвитку. **Результат дослідження.** Доведено, що будь-яке економічне зростання відображає підвищений рівень розвитку і впливає на довкілля, сталість, спільні ресурси і людей. Ідею зростання визначено завдяки розвитку, що відображає розширення доступу до базових потреб всього населення разом із впливом на ресурси та сталість. Замість того, щоб сподіватися на «невидиму руку ринку», ми повинні формувати «видиму руку держави», щоб спрямувати економіку для більш сталого розвитку, адже держава буде найкращою рушійною силою для управління економікою та забезпечення сталого розвитку. Нові підходи до економічного зростання та досягнення сталого розвитку пов'язані з керуванням економічним розвитком, в основу якого покладено зменшення безробіття, нерівності та некерованих змін клімату, майбутнє економічного зростання у багатошвидкісному світі та очікування нового «економічного дива».

Ключові слова: економічне зростання, досягнення сталого розвитку, подолання бідності, інновації, продуктивність, автоматизація, ендогенна модель, екзогенна модель, циркуляційна економіка, циркуляційні бізнес-процеси

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.

Ситуація засвідчила, що універсальний рецепт розвитку сучасного світу перестав давати очікуваний результат, який базувався на ліберальній демократії, мінімальному державному втручанні в економічні процеси, а також низьких податках та вільній торгівлі, що не принесли очікуваних успіхів. У результаті кризової ситуації економіка стала крихкою, ще більш схильною до криз, в яких найбільше потерпали найбідніші, а концентрація

багатства невпинно зростала. Відкриття ринків призвело до кризи низки галузей у країнах, які наважилися на такий крок, але й нові галузі і робочі місця не з'явилися.

З огляду на це, у ході даного аналізу слід звернутися до розуміння сутності і напрямів розвитку економічного зростання та досягнення сталого розвитку, якому відведене центральне місце. На кожному з етапів еволюційного процесу економічного зростання слід дослідити: Що слід зробити для підтримки зростання? Чи має це стати пріоритетом для забезпеченого Заходу? Які

завдання мають стати пріоритетом? Як подолати повсюдне зростання нерівності? Як поставити на службу економічного зростання нові технології? Як суспільство може допомогти людям, яких ринок залишив позаду?

Наразі загальна ситуація склалася на користь економічного зростання, що є основою дієвої економіки як науки. Дієва економіка починає аналіз з тривожних фактів і робить припущення на основі того, що ми вже знаємо про людську поведінку, та теорій, які вже десь підтвердилися, використовуючи дані для перевірки цих припущень, удосконалюючи (або докорінно змінюючи) свій план атаки і знаходячи вихід, - відмічають Банерджі Абхиджит і Дюфло Естер у роботі «Дієва економіка для важких часів» [1, с.15].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, з яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор.

У своїх дослідженнях ми орієнтуємося на роботи Банерджі Абхиджит і Дюфло Естера «Дієва економіка для важких часів» [1]; Ернст Ульріха фон Вайцекера, Андерса Вейкмана «Come On! Капіталізм, недалекоглядність, населення і руйнування планети. Доповідь Римському клубу» [6]; Макстон Грема, Рандерс Йоргена «У пошуках добробуту. Керування економічним розвитком для зменшення безробіття, нерівності та змін клімату. Доповідь Римському клубу» [7]; Медоуз Донелли, Рандерс Йоргена, Медоуз Денніса «Межі зростання. 30 років потому» [8]; Мейсон Пола «Посткапіталізм. Путівник у майбутнє» [9]; Портера Майкла «Конкурентна перевага. Як досягти стабільно високих результатів» [12]; Спенса Майкла «Нова конвергенція. Майбутнє економічного зростання в багатошвидкісному світі» [14]; Стадвелла Джо «Чому Азії вдалося. Успіхи і невдачі найдинамічнішого регіону світу» [15]; Чандрани Наїра «Держава сталого розвитку. Майбутнє урядування, економіки та суспільства» [18]; Шарма Ручіра «Передові країни. В очікуванні нового «економічного дива» [19]. Саме в цих роботах, на нашу переконливу думку, в тій чи іншій мірі знайшли своє відтворення новітні підходи до формування умов економічного зростання та досягнення сталого розвитку, керування економічним розвитком для зменшення безробіття, нерівності та змін клімату, майбутнє економічного зростання у багатошвидкісному світі та очікування нового «економічного дива».

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття.

Стаття присвячена головній проблемі виходу країн з кризи після пандемії COVID-19 і досягнення економічного зростання, тому що держави зацікавлені у стабільно високому довготривалому зростанні, оскільки саме таке зростання підвищує рівень доходів, аби їх вистачило на скорочення бідності та збільшення можливостей для продуктивної і творчої праці. Проте нестримна гонитва за вищими доходами привела до ігноруванням довкілля й стабільності, до переоцінювання цінностей, а саме пошуку шляхів стабільності. Тому вченим необхідно відродити в межах соціального знання методологічний статус економічного зростання, що пов'язане з гнучким управлінням, лідерством, інструментами та політикою, а також із взаємодією цих чинників і процесів та їх економічними результатами. Зростання потребує інвестицій сьогоденних збитків заради завтрашньої вигоди та вироблення надійної стратегії розвитку, щоб перейти до нової стабільної моделі. Потрібен зовнішній зсув в економіці, який змінює траєкторію та очікування [2].

Мета та формування цілей статті (постановка завдання)

Мета статті – концептуалізація нових підходів до економічного зростання та досягнення сталого розвитку, щоб подолати наслідки економічної кризи та досягти вищих результатів зростання. **Завдання дослідження:** 1) з'ясувати цілі економічного зростання та умови їх досягнення; 2) розкрити сутність і напрями економічного зростання; 3) визначити економічне зростання як соціальну мету сталої держави; 4) обґрунтувати інновації як чинник підвищення виробничого потенціалу економіки; 5) дати аналіз інноваційної моделі циркуляційної економіки як чинника швидкого економічного зростання.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Цілі економічного зростання та умови їх досягнення.

Оскільки зміни умов на початку XXI століття є більш радикальними, то почнемо з них. Роки динамічного зростання по всьому світу, підживлювані дивовижними економічними успіхами та торговельною експансією Китаю, можуть закінчитися сповільненням зростання Китаю та повсюдними торговельними війнами. Країни, які досягли успіхів на цій хвилі, – в Азії, Африці та Латинській Америці, – замислюються над тим, що їм робити далі. Звичайно, для більшості

країн заможного Заходу сповільнення зростання не є чимось новим, але воно викликає особливу тривогу, бо ми спостерігаємо стрімке зниження впливу суспільного договору. Цілі економічного зростання є основними у плануванні економіки будь-якої розвинутої країни для підтримки своєї легітимності. Чандран Наїр у роботі «Держава сталого розвитку» відмічає, що «Цілі зростання є основними у плануванні економіки будь-якої розвинутої країни для підтримки легітимності. Вони є настільки ключовими у нашій концепції того, як країни, що розвиваються, здійснюють економічне планування, що факт їхньої відсутності, стає новиною» [18, с. 77].

Цьому сприяли провідні глобалізаційні процеси, що відбуваються в горизонті трансформаційних змін. Міжнародний бізнес, зосереджений на зростанні, основна мета якого виробляти і продавати більше, підвищувати свої доходи, отримувати вищі прибутки. Публічні компанії розширюють цю відповідальність, ставлячи собі за мету максимізувати цінність акцій, збільшуючи доходи та прибуток. Але нав'язлива зосередженість на економічному зростанні, що супроводжується бездумним споживанням, є основною частиною економічної моделі розвинутих країн і не дозволяє чітко реалізувати проблеми сталого розвитку й управління ресурсами, зокрема обмеження забруднень, приборкування фінансових ризиків і зменшення різниці у доходах різних верств населення, чому сприяв системний аналіз сталого розвитку [3, с. 85-96].

Якщо узагальнити, то наразі трансформаційні зміни полягають у тому, що уряди прагнуть економічного зростання за будь-яку ціну, ігноруючи його екологічні та соціальні наслідки. Керівники бізнесових корпорацій розуміють, що не можуть одночасно отримати корпоративне зростання та зосередитися на сталому розвитку і тому потрапляють у пастку невирішених проблем про їхні способи розв'язання. З чого випливає, що керівники повинні думати про зростання інакше: замість того, щоб прагнути зростання за будь-яку ціну, слід думати, для чого воно потрібне та які витрати варті того. В авторському розумінні економічне зростання – в описовому значенні масштабнішої економіки, яка може відбутися тоді, коли держава зосереджується на основних потребах і подоланні бідності. Зростання виробництва харчів, зведення будинків, розширення доступу до енергоресурсів та інші ініціативи щодо розвитку сприятимуть посиленню економіки. Це зростання

пов'язане з правами і тому воно потрібне і його варто не лише ініціювати, але й управляти ним в умовах інформаційного суспільства та глобалізації [4, с. 13-24].

Будь-яке економічне зростання відображає підвищений рівень розвитку і впливає на довкілля, сталість, спільні ресурси і людей. Питання досягнення сталого розвитку держави полягає у тому, щоб забезпечити виникнення цього впливу лише заради розвитку, а також визначити, які види економічного зростання є занадто шкідливі і яких не потрібно прагнути. Тому ідею зростанням слід визначити завдяки розвитку, що відображає розширення доступу до базових потреб всього населення, максимізувавши цю ідею разом із впливом на ресурси та сталість. Для розвинених країн, які у ХХІ столітті володіють обмеженими ресурсами, економічне зростання має вирішальну вагу [5, с. 182-200].

Сутність і напрями економічного зростання.

Потреба в осмисленні ідеї сутності економічного зростання полягає у тому, що зростання економіки передбачає більше економічних можливостей, так як безробітні знаходять роботу, заощаджують гроші та врешті-решт здатні забезпечити себе винагородами від зростання. Для бідних країн, що розвиваються, зростаюча економіка краща, ніж та, що перебуває у стагнації. Якщо ми використовуємо ресурси на незмінному рівні, високі темпи економічного зростання кращі, ніж низькі.

Але на практиці більша частина поточного економічного зростання забезпечена не завдяки масштабній діяльності з використанням меншої кількості ресурсів, а навпаки, з використанням більшої кількості ресурсів. Простіше кажучи, йдеться про масштабнішу діяльність, яка є дешевшою, щоб ми могли зростати, споживаючи дешевші ресурси. Її сутність полягає у тому, що високі темпи економічного зростання підживлюються споживанням дедалі більшої кількості ресурсів і це своєю чергою поглиблює дефіцит ресурсів та перекладає зовнішні витрати на бідну більшість.

Економічне зростання – це показник того, що виконано хорошу роботу, однак багато національних керівників забувають про це і замість того, щоб упроваджувати належну соціальну політику та мати статистику щодо економічного зростання, країни розглядають економічне зростання як мету саму по собі, прагнучи високих темпів зростання

заради власного блага. Річ у тому, що найлегші способи пришвидшення зростання – дерегуляція, зменшення податків та швидка лібералізація можуть забезпечити краще зростання, але їх перевагами, можливо, скористаються лише заможні верстви, а не решта населення. Одна з найважливіших проблем ортодоксії вільного ринку полягає у тому, що вона розглядає постійне зростання як успішну метрику для економіки. Зважаючи на вичерпність світових ресурсів, неможливо постійно отримувати високі показники зростання тому, що експоненційне зростання не може постійно отримувати високі показники зростання [10].

Рано чи пізно нас чекає значне обмеження виробничих можливостей; країни не зможуть збільшувати обсяги економіки, оскільки залишиться дуже мало ресурсів, які можна легко використовувати та залучати в господарський оборот. Вони тягтимуть за собою великі зовнішні витрати для глобальної більшості, але їх буде неможливо ефективно використовувати. Суспільство вже вийшло за багато з цих меж зростання (найбільше це стосувалося викидів парникових газів), а уряди діють недостатньо, щоб адаптуватися до цих меж. Оптимізму може додати те, що запаси природних ресурсів зазвичай більші, ніж ми сподіваємося, оскільки технології можуть «розблокувати» важкодоступні запаси і дозволити нам їх розумніше використовувати, створюючи світ «надлишку».

Проблематичним також виглядає питання зростання, коли воно фінансується за рахунок боргу: ми позичаємо завтрашні ресурси за рахунок того, щоб оплатити сьогоднішнє зростання. Урешті – решт, подібна стратегія призведе до краху, і багато керівників не бачать цього або не хочуть бачити. Економіст Герман Дейлі розробив ідею «стабільної економіки», згідно з якою «постійні кількості людей і створення ними продуктів підтримується на бажаному й достатньому рівні завдяки низькому ресурсопотоку, – зауважує Чандран Наїр [18, с. 81].

Важливим етапом на шляху до стабільної економіки є процесуальний підхід до аналізу рівнів розвитку «циркуляційна економіки», який свідчить, що провідним чинником сталого розвитку є така ситуація, коли продукти економіки повторно використовуються як вхідні ресурси, зменшуючи у такий спосіб необхідність використання ресурсів. Ля Дейлі дає тлумачення дієслову «зростати», що має позитивні конотації, в його основі покладено твердження – «з'являтися та розвиватися до

зрілості». Отже, сутність поняття «зростання» зводиться безпосередньо до зрілості та достатку, у яких фізичне накопичення поступається фізичному підтримуванню, тобто зростання поступається стабільному стану, тим більше, що зростання – це не синонім поліпшення [11, с.32-39].

Продовжимо загальний аналіз. Сьогодні ми досягли тієї стадії економіки, на якій певною мірою досягли розвинуті країни «достатку», але доказом цього є і рівень бідності, який досі спостерігається у світі, що розвивається. Хоч би якого стабільного стану не досягли країни, мільярди людей не можуть жити без доступу до основних послуг. Щоб забезпечити основними послугами та благами мільярди людей, необхідне «зростання», для чого доведеться більше споживати ресурсів, щоб досягнути цього. Крім того, виокремлюємо глобалізацію, основою якої виступають суто економічні детермінанти – поглиблення міжнародного поділу праці, інтернаціоналізація світових ринків капіталу, товарів і робочої сили, які повинні працювати на економічне зростання та забезпечення базових потреб людини.

Зростання як соціальна мета сталої держави.

Зростання повинно мати соціальну мету: «просочування благ зверху вниз», в основі якого переваги економічного зростання, а сталій державі потрібно буде визначити, на який тип зростання використовуються їхні ресурси, як правильно реагувати на результати впливу. Окрім того, слід буде визначити, які вади зростання не варті витрат. Коли ми маємо вичерпні ресурси, зростання можливе лише у разі підвищення продуктивності: виробництво більшої кількості товарів з обмеженою кількістю ресурсів. Масштабне підвищення продуктивності у XIX і XX століттях разом з меншою кількістю населення дозволило забезпечити стабільно високе зростання. Однак подібного підвищення продуктивності навряд чи вдасться досягти сьогодні, незважаючи на вибухове поширення цифрових технологій та інтернет-технологій. «Управління сталим розвитком промислового підприємства як глобальної тенденції цифрового суспільства буде сприяти розвитку різких, масштабних змін, які приведуть до використання data-майнінгу як ключового стратегічного ресурсу промислового менеджменту. Цифрові технології на промисловому підприємстві витісняють усталені методи виробництва і кардинально змінять ринок, щоб упровадити проривний продукт, який створює нову

промислової індустрії, націлену на формування умов для сталості підприємства, – відмічається у монографії «Управління сталим розвитком промислового підприємства: теорія і практика» [16, с. 578].

Тому одним із варіантів продуктивності є автоматизація, яка має соціальний вплив. Тому варто ретельніше думати про економічне зростання, завдяки автоматизації, нових технологій,

які повинні упроваджуватися у новій парадигмі економічного зростання і протидіяти безглуздому споживанню. Керівники держав повинні зробити нову парадигму економічного зростання як чинника сталої держави, а саме такого зростання, що може і повинно привести до розвитку, сталого зростання, що може виробляти менше і відповідальніше, добровільно обмежувати виробництво у довгостроковій перспективі, керувати ресурсами [13].

Тобто, замість того, щоб сподіватися на невидиму руку ринку, ми повинні формувати «видиму руку держави», щоб спрямувати економіку для більш сталого розвитку, адже держава буде найкращою рушійною силою для управління економікою. Лише у держави є повноваження та легітимність щоб зробити складний вибір, який постає перед країнами, що розвиваються, та дати нове визначення достатку та сталого розвитку [14].

Інновації як чинник економічного зростання виробничого потенціалу економіки.

Як свідчить аналіз інновацій, технічний прогрес країни поступово збільшує виробничий потенціал економіки, а ІТ-технології зливаються в потужний енергетичний центр підтримки економічного зростання виробничого потенціалу. Доведено, що за однакових витрат капіталу, робочої сили, сировини та енергії можна отримувати більше продуктів (або вони стануть ціннішими). Скорочення витрат на виробництво певного обсягу продукції також можна вважати збільшенням потенціалу. Деякі технології заощаджують на праці: ручна обробка інформації зникла з появою мережевих комп'ютерів і сучасних інформаційних технологій. Зазначена динаміка зміни технологій сприяє економічному зростанню, вдалим прикладом якої є стільниковий зв'язок. Для встановлення дієвої мобільної мережі треба значно менше капіталу, ніж для стаціонарної. Ця економія справила надзвичайний вплив на усунення інформаційного та комунікаційно-технологічного розриву між розвинутими країнами та країнами, що розвиваються [17]. Інформаційний характер майбутнього

суспільства активізує інновації як чинник економічного зростання виробничого потенціалу економіки. Певні технологічні досягнення просто нейтральні, але вони пропорційно зменшують усі витрати. Зміна сукупної факторної продуктивності у сучасній економіці – це здебільшого результат інновацій та технічного прогресу або придбання передачі й використання технологій та знань розвинутих країн у новому середовищі. Це шлях країн, що розвиваються. Технології та знання, навички й ноу-хау, які існують переважно у розвинутих країнах, туди імпортують. Впливи на потенційний обсяг виробництва і на продуктивність – однакові. Саме через це країни, що розвиваються, можуть рости з дуже великою швидкістю порівняно з розвинутими країнами.

Інновації – це нове знання, що додається до додаткової вартості за рахунок творення нових продуктів, створення нових методів виробництва чи зниження витрат. Вона не з'являється з нічого, а її слід створити. Сучасна теорія зростання значною мірою направлена на те, щоб працювали економічні стимули інновацій та збільшувалася їх динаміка. Цю теорію зростання називають ендогенною, оскільки її головна мета – зробити технологічний прогрес складовою динамічної моделі та пояснити технологічні основи економіки зсередини, а не ззовні системи. Інновації дають підприємству ринкові переваги з точки зору вартості або диференціації продукції.

Використання цієї переваги створює додатковий потік прибутків – винагороду за витрати чи інвестиційну вартість створення інновації, але ця перевага тимчасова. Вона існує, поки наступна інновація не обганяє й не витісняє попередню. Це і є руйнування – важливий зворотний бік повірвання ринку до інновацій. Технологічні інновації водночас створюють і руйнують вартість, але коли вони працюють, баланс залишається позитивним. Динаміку інновацій і зростання продуктивності праці побачити досить легко. Нові товари і фірми входять на ринки, витісняючи старі товари й фірми. Якщо фірма у будь-якому разі зазнає втрат, вона може спробувати отримати бодай якусь вигоду, коли чистий продукт її прибутку буде меншими, ніж у нових учасників. Процес входження й виходу, запровадження нових продуктів і витіснення старих є мікроекономічним рушієм, що стимулює зростання – відмічає Майкл Спенс [14, с. 57].

Необхідне також поєднання суто економічної мотивації з іншими її видами. Можливо, сучасним

відповідником даної системи є урядове фінансування наукових досліджень і створення знання має бути доступним у будь-якій частині світу. Економічне зростання завжди супроводжується розвитком політичних, правових і регуляційних інституцій. Невеличкі полишення і сталий економічний розвиток крок за кроком рухають процес уперед. Вища конкурентоспроможність відкриває двері до світової економіки, і як побічний наслідок, прискорюється передача знання та навчання, збільшуючи, серед іншого, доходи та інвестиції.

Отже, у динамічних умовах шукати причини змін складно. У моделях, що описують ці процеси, змінні величини бувають двох видів. Одну групу змінних визначає сама модель – вони існують усередині системи (в економічній теорії її описує термін «ендогенні»), а другу – набір чинників поза її межами («екзогенні»). Для ендогенних змінних усе більшою чи меншою мірою «спричиняє» все інше, а це означає, що вони взаємно детерміновані.

Таким чином, ми теоретично довели, що на етапі інформаційної цивілізації провідними стають інновації як чинник економічного зростання виробничого потенціалу економіки. Екзогенні змінні величини слід розглядати як причини або необхідні умови зростання. Економічні екзогенні змінні описують явища на кшталт державної політики інвестицій у державний сектор і умов світової економіки. Екзогенні змінні та природні вибори інколи розглядаються як тотожні, але вони такими не є.

У кінцевому підсумку моделі є спрощеними конструкціями, якими користуються, щоб розібратися у важливих рушійних силах і взаєминах. Їх екзогенність та ендогенність – питання вибору.

Інноваційна модель циркуляційної економіки як чинника швидкого економічного зростання.

Отже, подальший аналіз проблеми економічного зростання засвідчив, що важливо усвідомити те, що циркуляційна економіка у своїй цілісності – це основа регенеративної економіки, зеленої економіки, економіки замкнутого циклу, безвідхідної економіки як основи економічного зростання, в основі якої лежить принцип «швидкого обороту». Так, наприклад, чим швидше ми оновлюємо свої гаджети, тим краще і сьогодні це стосується більшості речей, якими ми користуємося, – від дешевого одягу до дорогих мобільних телефонів. Циркуляційні бізнес-процеси повинні прийняти на зміну лінійним і одним із завдань на майбутнє є створення прориву для концепції послуг.

Циркуляційна економіка є одним з можливих шляхів виходу з кризової ситуації та полягає у системному відтворенні всіх її складових. Вона заснована на використанні замкнутих вартісних ланцюгів (замість загальноприйнятих лінійних), що дозволяє розглядати відходи одного виробничого процесу як ресурс для іншого. У глобальному сенсі даний підхід спрямований на створення нової системи взаємин між суспільством, економікою і природою. На даний момент модель циркуляційної економіки застосовується у багатьох регіонах Китаю і країнах Європи.

Основною метою циркуляційної економіки є оцінка вигод, обсягу ринку, витрат домогосподарств на споживання, структури відходів і т.п. Це означає, що ми маємо справу з логічно пов'язаною низкою проблем циркуляційної економіки, що полягають у безпосередньому підрахунку обсягу вигод, які складаються із загальної вартості електрики і добрив, проданих кінцевим споживачам, а також суми витрат щодо поховання відходів. Циркуляційна економіка має перспективи застосування і здатна згенерувати прогрес. Щоб домогтися такого прогресу, компаніям необхідно буде приймати більш різнобічні стратегічно орієнтовані заходи, стежачи при цьому за тим, щоб прогрес завжди залишався вимірюваним [7].

Зазначимо, що матриця, розроблена The Boston Consulting group (BCG), потрібна для того, щоб допомогти бізнесу в довгостроковому стратегічному плануванні, вона дозволяє проаналізувати актуальність продуктів компанії для ринку та можливості зростання; визначити, в які з них краще інвестувати; чи варто припинити випуск певної продукції та розробити нову. Це всебічний стратегічний підхід, який дозволяє організаціям інтегрувати способи переходу до економіки замкнутого циклу таким чином, щоб це принесило відчутні економічні вигоди і максимізувало сукупний системний ефект.

Така постановка питання змушує звернутися до матриці BCG, яка розглядає повний цикл створення цінності від вихідної сировини до закінчення терміну служби. Ця методологія допомагає перетворити ланцюжки формування цінності і визначає можливість зробити циркуляційний образ мислення невід'ємною частиною бізнесу та екосистеми. Матриця BCG здатна допомогти компаніям зробити перші кроки на шляху до освоєння екологічних практик. Якщо людство не прийме достатніх заходів, майбутні покоління, ймовірно, вже не зможуть

користуватися природними ресурсами та «екосистемними послугами». Ресурси Землі, що експлуатуються по-хижацькому, ставлять під загрозу цінності нашої цивілізації.

Для відтворення життєвого циклу предмета нашого дослідження економічного зростання важливою є інноваційна модель циркуляційної економіки як основа швидкого економічного зростання. Світова економіка в 2021 році відновиться на 5,6%. Це будуть найвищі темпи відновлення після рецесії за останні 80 років, говорить в звіті Всесвітнього банку. Очікується, що в 2021 році світова економіка зросте на 5,6% – це найвищий показник за останні 80 років після рецесії – частково завдяки стійкому, але вкрай нерівного доступу до вакцин.

При цьому глобальне відновлення відбувається нерівномірно. До 2022 року 90% розвинених країн відновлять рівень доходу на душу населення до докарантинного рівня. Серед країн, що розвиваються цього досягне лише третина. До 2030 р. перехід до економіки замкнутого циклу може створити для Німеччини додаткові економічні можливості в обсязі 140-200 млрд євро. Найбільшим джерелом економічної цінності є отримання і повторне використання матеріалів, що обертаються у циркуляційних процесах. Щоб скористатися цією цінністю, компаніям необхідно міняти дизайн своєї продукції, створювати з нуля системи прийому продуктів після закінчення терміну служби, реалізовувати інноваційні бізнес-моделі і розвивати нові технології рециклінгу.

Таким чином, наведемо важливий для реалізації мети нашого дослідження висновок, що ініціативи економіки замкнутого циклу можуть створювати нові ринкові можливості, зміцнювати

зв'язки зі споживачами, знижувати ризики, підвищувати мотивацію працівників і підвищувати стійкість ланцюжків постачання до несприятливих подій. Така стійкість може допомогти компаніям пережити непередбачені потрясіння, подібні пандемії COVID-19.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі.

На основі вищевикладеного стає очевидним, що ми живемо у часи, коли майбутнє стало зовсім непередбачуваним, а глобальний світ створив загрози глобальних криз. Технології, які раніше збирали робочі місця в одних галузях, але створювали зайнятість в інших, тепер часто можуть діяти лише у напрямку скорочення можливостей працевлаштування.

Кліматичні загрози дедалі суттєвіші, але країни занепокоєні кліматичними змінами, потеплінням клімату, викидами вуглекислого газу, необхідністю культивування регенеративної економіки. Підвищення продуктивності ресурсів є дуже розумним рішенням для скорочення безробіття та декарбонізації добробуту від використання ресурсів.

У «Факторі п'ять», доповіді Римському клубу 2009 року, автори показали, що п'ятикратне збільшення ефективності ресурсів є можливим навіть у чотирьох найбільш енерго- та водоспоживаючих галузях (будівництво, промисловість, транспорт та сільське господарство). У доповіді також зазначалося, що більша частина цього потенціалу залишається незадіяною, здебільшого через низькі ціни на ресурси. Утім, дуже надихає той факт, що за незначний обсяг сприятливих умов ми можемо спостерігати значний прогрес. Втім це стане предметом нашого подальшого наукового дослідження.

Список використаних джерел

1. Банерджі Абхіджит, Дюфло Естер. Дієва економіка для важких часів. Київ : *Наш формат*, 2021, 416 с.
2. Бруннермаєр М., Джеймс Г., Ландо Ж.- П. Євро та боротьба ідей / пер. з англ. Н. Палій. Київ : *Основи*, 2019. 414 с.
3. Voronkova Valentyna, Metelenko Natalya, Nikitenko Vitalina, Silina Iryna. System analysis of the economy of sustainable development as environmentally balanced and socially oriented one. *Humanities studies: Collection of Scientific Papers*. Zaporizhzhia: ZNU. 2019. 1 (78). P. 85–96. <http://humstudies.com.ua/article/view/192001/192577>
4. Воронкова В.Г., Соснін О.В. Формування інформаційного суспільства в Україні: виклик чи потреба часу? Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2015. Вип. 60. С.13-24.
5. Voronkova Valentyna, Puchenko Oleg, Azhazha Marina. Globalization and global governance in the fourth industrial revolution (INDUSTRY 4.0). *Humanities studies: Collection of Scientific Papers*. Zaporizhzhia : ZNU. 2020. 4 (81). P. 182-200. <http://humstudies.com.ua/article/view/209402>
6. Ернст Ульріх фон Вайцекер, Андерс Війкман. Come On! Капіталізм, недалекоглядність, населення і руйнування планети. Доповідь Римському клубу / переклад з англ. Ю. Сірош; за наук. ред. В. Вовка, В. Бутка. Київ : *Саміт-Книга*, 2019. 276 с.

7. Макстон Грем, Рандерс Йорген. У пошуках добробуту. Керування економічним розвитком для зменшення безробіття, нерівності та змін клімату. Доповідь Римському клубу / пер. з англ. Катерина Гуменюк та Яна Сотник. Київ : *Пабулум*, 2017. 320 с.
8. Медоуз Донелла, Рандерс Йорген, Медоуз Денніс. Межі зростання. 30 років потому / за наук. ред. Віктора Вовка. Київ : *Пабулум*, 2018. 464 с.
9. Мейсон Пол. Посткапіталізм. Путівник у майбутнє / пер. з англ. Наталія Мочалова. Київ : Наш формат, 2019. 360 с.
10. Метеленко Наталія. Основи побудови комунікаційної системи руху та регламентації потоку інформації промислового підприємства. Стратегія и механизмы регулирования промышленного развития. 2010. №2.
11. Метеленко Н.Г. Підприємство як інститут національної економіки з погляду системних позицій. Економічний вісник національного гірничого університету Національний гірничий університет, Національний технічний університет Дніпровська політехніка, Національна академія наук України. 2007. №1. С. 32-39.
12. Портер Майкл. Конкурентна перевага. Як досягати стабільно високих результатів / пер з англ. Ірина Смельянова, Ірина Гнатковська. Київ : *Наш формат*, 2019. 624 с.
13. Райнерт Ерік С. Як багаті країни збагатили... і чому бідні країни лишаються бідними / пер. з англ. Петра Таращука. Київ : *Темпора*, 2018. 452 с.
14. Спенс Майкл. Нова конвергенція. Майбутнє економічного зростання в багатошвидкісному світі. Київ : *Темпора*, 2017. 352 с.
15. Стадвелл Джо. Чому Азії вдалося. Успіхи і невдачі найдинамічнішого регіону світу / пер. з англ. Олександра Цехановська. Київ : *Наш формат*, 2017. 448 с.
16. Управління сталим розвитком промислового підприємства: теорія і практика: колективна монографія / за ред. д. філософ. н., проф. В. Г. Воронкової, д. е. н., проф. Н. Г. Метеленко. Запоріжжя «Видавничий дім «Гельветика», 2021. 588 с.
17. Фостер Провост, Том Фоусетт. Data science для бізнесу. Як збирати, аналізувати і використовувати дані. Київ : *Наш формат*, 2019. 400 с.
18. Чандрян Наїр. Держава сталого розвитку. Майбутнє урядування, економіки та суспільства. / пер. з англ. Ірина Гнатковська. Київ : Наш формат, 2020. 288 с.
19. Шарма Ручір. Передові країни. В очікуванні нового «економічного дива» / пер. з англ. Андрій Іщенко. Київ : *Наш формат*, 2018. 296 с.

References

1. Banerdzhi Abkhidzhit, Diuflo Ester (2021) *Diieva ekonomika dlia vazhkykh chasiv* [Good economics for hard times]. Kyiv: Nash format. (in Ukrainian)
2. Brunnermaier M., Dzheims H., Lando Zh.-P. (2019) *Yevro ta borotba idei* [Euro and the battle of ideas]. (Palii N., Trans.). Kyiv: Osnovy. (in Ukrainian)
3. Voronkova Valentyna, Metelenko Natalya, Nikitenko Vitalina, Silina Iryna (2019) System analysis of the economy of sustainable development as environmentally balanced and socially oriented one. *Humanities studies: Collection of Scientific Papers. Zaporizhzhia: ZNU*, vol.1 no. 78, pp. 85–96. <https://doi.org/10.26661/hst-2019-1-78-07>. Available at: <http://humstudies.com.ua/article/view/192001/192577>
4. Voronkova V.H., Sosnin O.V. (2015) Formuvannya informatsiinoho suspilstva v Ukraini: vyklyk chy potreba chasu? [Forming an information society in Ukraine: a challenge or a today's need?]. *Humanitarnyi visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii*, vol. 60, pp. 13-24.
5. Voronkova Valentyna, Puchenko Oleg, Azhazha Marina (2020) Globalization and global governance in the fourth industrial revolution (INDUSTRY 4.0). *Humanities studies: Collection of Scientific Papers. Zaporizhzhia: ZNU*, vol. 4, no. 81, pp. 182-200. <https://doi.org/10.26661/hst-2020-4-81-11>. Available at: <http://humstudies.com.ua/article/view/209402>
6. Ernst Ulrikh fon Vaitszeker, Anders Viikman (2019) *Come On! Kapitalizm, nedalekohliadnist, naseleattia i ruiniuvannia planety. Dopovid Rymському клубу* [Come on! Capitalism, short-termism, population and the destruction of the Planet: a report to the Club of Rome]. (Sirosh Yu., Trans.). Kyiv: Samit-Knyha. (in Ukrainian)
7. Makston Hrem, Randers Yorhen (2017) *U poshukakh dobrobutu. Keruvannia ekonomichnym rozvytkom dlia zmeshennia bezrobittia, nerivnosti ta zmin klimatu. Dopovid Rymському клубу* [Reinventing prosperity: managing economic growth to reduce unemployment, inequality, and climate change: a report to the Club of Rome]. (Kateryna Humeniuk, Yana Sotnyk, Trans.). Kyiv: Pabulum. (in Ukrainian)
8. Medouz Donella, Randers Yorhen, Medouz Dennis (2018) *Mezhi zrostannia. 30 rokiv potomu* [Limits to growth: the 30-year update]. Viktor Vovk (Ed.). Kyiv: Pabulum. (in Ukrainian)
9. Meison Pol (2019) *Postkapitalizm. Putivnyk u maibutnie* [Postcapitalism: a guide to our future]. (Nataliia Mochalova, Trans.). Kyiv: Nash format. (in Ukrainian)

10. Metelenko Natalya (2010) *Osnovy pobudovy komunikatsiinoi systemy rukhu ta rehlementatsii potoku informatsii promyslovoho pidpriemstva* [Fundamentals of construction of communication system of movement and regulation of information flow of the industrial enterprise]. *Strategy and mechanisms of regulation of industrial development*, no. 2.
11. Metelenko N.H. (2007) *Pidpriemstvo yak instytut natsionalnoi ekonomiky z pohliadu systemnykh pozytsii* [Enterprise as an institution of the national economy in terms of systemic positions]. *Ekonomichnyi visnyk natsionalnoho hirnychoho universytetu*, no. 1, pp. 32-39.
12. Porter Maikl (2019) *Konkurentna perevaha. Yak dosiahaty stabilno vysokyykh rezultativ* [Competitive advantage: creating and sustaining superior performance]. (Iryna Yemelianova, Iryna Hnatkovska, Trans.). Kyiv: Nash format. (in Ukrainian)
13. Rainert Erik S. (2018) *Yak bahati krainy zbahatily.... i chomu bidni krainy lyshaiutsia bidnymy* [How rich countries got rich and why poor countries stay poor]. (Petro Tarashchuk, Trans.). Kyiv: Tempora. (in Ukrainian)
14. Spens Maikl (2017) *Nova konverhentsiia. Maibutnie ekonomichnoho zrostannia v bahatoshvydkisnomu sviti* [Next convergence. The future of economic growth in a multispeed world]. Kyiv: Tempora. (in Ukrainian)
15. Stadvell Dzho (2017) *Chomu Azii vdalosia. Uspikhy i nevdachi naidynamichnishoho rehionu svitu* [How Asia works: success and failure in the world's most dynamic region]. (Oleksandra Tsekhanovska, Trans.). Kyiv: Nash format. (in Ukrainian)
16. Voronkova V.H., Metelenko N.H. (ed.) (2021) *Upravlinnia stalym rozvytkom promyslovoho pidpriemstva: teoriia i praktyka: kolektyvna monohrafiia* [Management of sustainable development of an industrial enterprise: theory and practice: a collective monograph], Zaporizhzhia: Vydavnychi dim «Helvetyka»
17. Foster Provost, Tom Fousest (2019) *Data science dlia biznesu. Yak zbyraty, analizuvaty i vykorystovuvaty dani* [Data science for business. What you need to know about data mining and data-analytic thinking]. Kyiv: Nash format. (in Ukrainian)
18. Chandran Nair (2020) *Derzhava staloho rozvytku. Maibutnie uriaduvannia, ekonomiky ta suspilstva* [The sustainable state: the future of government, economy, and society]. (Iryna Hnatovska, Trans.). Kyiv: Nash format. (in Ukrainian)
19. Sharma Ruchir (2018) *Peredovi krainy. V ochikuvanni novoho «ekonomichnoho dyva»* [Breakout nations: in pursuit of the next economic miracles]. (Andrii Ishchenko, Trans.). Kyiv: Nash format. (in Ukrainian)

Metelenko, N. H. – Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Finance, Banking and Insurance, Academician of AESU, Director of the Engineering Educational-Scientific Institute of Zaporizhzhia National University (Zaporizhzhia, Ukraine)

E-mail: natalia.metelenko@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-6757-3124

Afonov, R. P. - Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of Information economics, Entrepreneurship and Finance, Engineering Educational-Scientific Institute of Zaporizhzhia National University (Zaporizhzhia, Ukraine), Head of Main Department of STS in Zaporizhzhia region.

E-mail: romainniznu@meta.ua

ORCID ID: 0000-0002-6736-2298

NEW APPROACHES TO FORMATION OF CONDITIONS OF ECONOMIC GROWTH AND ACHIEVING THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Abstract.

The relevance of the research topic is that in today's conditions a major role is played by overcoming the consequences of the economic crisis, which led the society and the economy to decline, and the need to get out of the situation of instability and create conditions of economic growth that would open new opportunities for all members of the society. **The purpose of the article** is to conceptualize new approaches to economic growth and achieve sustainable development in order to overcome the effects of the economic crisis and reach higher growth results. **Objectives of the study:** 1) to find out the goals of economic growth and the conditions for their achievement; 2) to reveal the essence and directions of economic growth; 3) to define growth as the social goal of a sustainable state; 4) to substantiate innovations as a factor in increasing the productive potential of the economy; 5) to analyze the innovative model of the circulating economy as a factor of rapid economic growth. **Methods** - a comprehensive approach using the methods of historical, systemic, structural-functional, dialectical, which is the interpenetration of economic, political, environmental realities concerning new approaches to economic growth and sustainable development. **The result of the study.** It has been proven that any economic growth

reflects an increased level of development and affects the environment, sustainability, shared resources, and people. The idea of growth was defined by development, which reflects the expansion of access to the basic needs of the entire population, along with the impact on resources and sustainability. Instead of relying on the "invisible hand of the market", we must form the "visible hand of the state" to steer the economy for more sustainable development, because the state will be the best driving force for economic management. New approaches to economic growth and sustainable development are linked to the management of economic development, based on the reduction of unemployment, inequality, and climate change, the future of economic growth in a multispeed world, and the expectation of the new "economic miracle".

Keywords: economic growth, achieving the sustainable development, overcoming poverty, innovation, productivity, automation, endogenous model, exogenous model, circulating economy, circulating business processes.

Метеленко, Н.Г. – доктор экономических наук, профессор, академик АЭНУ, Директор Инженерного учебно-научного института Запорожского национального университета (Запорожье, Украина)

E-mail: natalia.metelenko@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-6757-3124

Афонов, Р.П. – кандидат экономических наук, доцент кафедры информационной экономики, предпринимательства и финансов Инженерного учебно-научного института Запорожского национального университета (Запорожье, Украина), начальник Главного управления ДПС в Запорожской области

E-mail: romainniznu@meta.ua

ORCID ID: 0000-0002-6736-2298

НОВЫЕ ПОДХОДЫ К ФОРМИРОВАНИЮ УСЛОВИЙ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА И ДОСТИЖЕНИЯ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ

Аннотация.

Актуальность темы исследования заключается в том, что в современных условиях большую роль играет преодоление последствий экономического кризиса, которые привели общество и экономику в упадок. Последнее вызвало необходимость выхода из ситуации нестабильности и формирования условий экономического роста, которые открывали новые возможности для всех членов общества. Цель статьи - концептуализация новых подходов к пониманию экономического роста и достижения устойчивого развития, чтобы преодолеть последствия экономического кризиса и достичь высоких результатов роста. Задачи исследования: 1) выяснить цели экономического роста и условия их достижения; 2) раскрыть сущность и направления экономического роста; 3) определить рост как социальную цель устойчивого государства; 4) обосновать инновации как фактор повышения производственного потенциала экономики; 5) дать анализ инновационной модели циркуляционной экономики как фактора быстрого экономического роста. Методы - комплексный подход с использованием методов исторического, системного, структурно-функционального, диалектического, что составляет взаимопроникновение экономических, политических, экологических реалий относительно новых подходов к экономическому росту и достижению устойчивого развития. Результат исследования. Доказано, что любой экономический рост отражает повышенный риск развития и влияет на окружающую среду, стабильность, общие ресурсы и людей. Идею экономического роста определено благодаря развитию, которое отражает расширение доступа к базовым потребностям всего населения вместе с воздействием на ресурсы и стабильность. Вместо того, чтобы надеяться на «невидимую руку рынка», мы должны формировать «видимую руку государства», чтобы направить экономику для более устойчивого развития, ведь государство будет лучшей движущей силой для управления экономикой. Новые подходы к экономическому росту и достижению устойчивого развития связаны с управлением экономическим развитием, в основе которого уменьшение безработицы, неравенства и изменений климата, будущее экономического роста в мультискоростном мире и ожидания нового «экономического чуда».

Ключевые слова: экономический рост, достижения устойчивого развития, преодоления бедности, инновации, производительность, автоматизация, эндогенная модель, экзогенная модель, циркуляционная экономика, циркуляционные бизнес-процессы.

© The Author(s) 2021

This is an open access article under
the Creative Commons CC BY license

Received date 10.06.2021

Accepted date 24.06.2021

Published date 01.07.2021

How to cite: Метеленко Н.Г., Афанов Р.П. Нові підходи до формування умов економічного зростання та досягнення сталого розвитку. Humanities studies: Collection of Scientific Papers / Ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia : Publishing house "Helvetica", 2021. 8 (85). P. 124–133.

doi: <https://doi.org/10.26661/hst-2021-8-85-13>